

ยุกิโอะชิตะ = จาประจำบ้านดั้งเดิมของผู้ปู่

ณิกุจิ สัทซึโอะ

©Japaninfo

▲ อากาศเย็นมีน้ำชุ่มฉ่ำตลอดทั้งปีของย่าน Kibune เป็นปัจจัยที่ทำให้ ดอกยุกิโอะชิตะ งอกงามดี

หาก ย่าเดินไปตามชนบทในญี่ปุ่นสมัยก่อน จะสามารถพบพืชผักสวนครัวที่บ้างก็ใช้ปรุงอาหารได้ บ้างก็เป็นยาตำราโบราณบ้างอยู่เนืองๆ

ยุกิโอะชิตะ เป็นหนึ่งในพืชดังกล่าวที่นอกจากจะมีดอกสวยงามใบได้แล้ว ยังเป็นยาพื้นบ้านสำหรับรักษาโรคได้หลายอย่าง ชื่อค่อนข้างยาวทะอะทะของมันเป็นแปลตรงตัวได้ว่า “ใต้พรมหิมะ” (雪の下) ฟังดูเสมือนเป็นดอกไม้หน้าหนาว แต่แท้จริงแล้วเริ่มบาน และชมได้งามจากหน้าร้อนราวกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนกรกฎาคม ว่ากันว่า ชื่อของมันนั้นมาจากความที่มันเป็นพืชที่อยู่ใต้ร่มเงาแม้จะถูกหิมะทับถมในฤดูหนาว ผู้คนจึงขนานนามว่า “ใต้พรมหิมะ” แต่ผู้รู้บางท่านยืนยันว่าเดิมทีไม่ได้ใช้คำว่า 「下=ชิ ตะ」 ที่แปลว่า “ด้านล่าง” แต่เป็น 「舌= ชิตะ」 ที่แปลว่า “ลิ้น” เพราะกลีบล่างสีขาว สองกลีบแหลมยาวดั่งลิ้น บางท่านก็บอกว่าชื่อของมันมาจากความละเอียดคล้ายอาภรณ์ ชุณนางสมัยเฮอันที่ด้านนอกสีขาว ด้านในสีแดง บางท่านก็อ้างชื่อต่างๆ ของมันที่ใช้แตกต่างกันตามท้องถิ่น สำหรับชื่อภาษาอังกฤษของมันนั่นคือ Beefsteak geranium หรือ Mother of thousands ถิ่นฐานดั้งเดิมของยุกิโอะชิตะนั้นอยู่ในญี่ปุ่น และประเทศจีน สำหรับในญี่ปุ่นพบได้ทั่วไปในเกาะฮอนชูไล่ไปจนถึงคิวชูทางตอนใต้เติบโตในพื้นที่ชื้นใก้ลน้ำ และร่มไม้โดนแดดแรงๆ เป็นพืชพันธุ์เดียวกับ ไดมงจิโซ ดอกไม้ที่มีรูปร่างเหมือนตัวอักษร 「大= ได」 ในภาษาจีน

©Japaninfo

▲ บ้านโคหินเรียงรายไปด้วยโคลมิซาดเป็นเอกลักษณ์ของศาล Kifune-jinja

▲ เชิงบันไดที่เรียงรายไปด้วยโคมแดงก็มีดอกยูกิโนะชิตะะบาน

▲ ริมกำแพงร้านอาหาร และเรียวกังใหญ่ในย่าน Kibune

▲ สองข้างทางจากศาลเอกไปถึงศาลโอะคุโนะอินของ Kifune-jinja ในเดือน มิถุนายนถึงกรกฎาคมเรียงรายไปด้วยดอกยูกิโนะชิตะะ

▲ เหมือนดั่งหัวถั่วงอก

▲ ใบกลมๆ เขียวมีลายสีน้ำตาลอมแดง ขึ้นได้ตามกำแพง และสวนที่มีน้ำชุ่มชื้น

กลีบสามกลีบสั้นๆ ด้านบนจะมีลายแดงๆ กลีบแหลมยาวราว 1-2 เซนติเมตร สองกลีบด้านล่างจะขาวบริสุทธิ์ดั่งหิมะ เกสรกลมตรงกลางมีสีเหลือง โใบกลมๆ มีลายออกขาวหรือแดงมีขนอ่อนรอบๆ มักบานติดอยู่กับพื้นดินได้ก้ำกึ่งที่สูงราว 20-30 เซนติเมตร นักแต่งสวนญี่ปุ่นหลายท่านนิยมใช้เป็นไม้แต่งพื้นปนกับมอสส์ที่ต่างก็ให้ความเขียวขจีได้ตลอดปี

ชื่อทางวิทยาศาสตร์ คือ saxifraga มาจากภาษาละตินที่ว่า saxum (หิน) และ frango (รอยแตก) เนื่องจากมักพบเติบโตตามซอกหิน และในยุโรปมันยังถูกใช้เป็นยาขับนิ่วในกระเพาะหรือทางเดินปัสสาวะเช่นเดียวกับโนญี่ปุ่น และจีน ผู้คนโบราณนำเอาไปต้มน้ำดื่มยูกิโนะชิตะะมาขี้เป็นผงใช้เป็นยาลดไข้ แก้อักเสบ ห้ามเลือด และรักษาโรคอักเสบในช่องหู รวมทั้งใช้แปรรักษาแผลพุพองที่เกิดจากไฟไหม้ น้ำในใบใช้ล้างฝีฝีพอง บรโรคหอบหืดอักเสบของริดสีดวงทวาร ใบอ่อนๆของมันยังนำมาทอดกินเป็นแยมปุระ หรือลวกน้ำร้อนกับเกลือปรุงเป็นกับข้าว สไตส์โอฮิตาชิ (ลวกให้สะเด็ดน้ำแล้วโรยผงปลาแห้งคัทสุโอะบุชิราดด้วยโชยุ) หรืออาอิโมโนะ (ลวกให้สะเด็ดน้ำแล้วคลุกกับงา ปนน้ำตาล และเกลือหรือเต้าหู้บดกับโชยุ) ได้อีกด้วย

น่าเสียดายที่ทุกวันนี้ไม่ค่อยพบดอกยูกิโนะชิตะะตามสวนหรือริมรั้วบ้านในชนบททั่วไปมากนัก จะมีก็แต่พื้นที่ๆ ติดลำธารหรือวัดวาอารามที่เงียบสงบ มีต้นไม้สูงปกคลุม และมีน้ำอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ สำหรับในภูมิภาคคันไซราวเดือนมิถุนายนและต้นกรกฎาคมตามสองข้างทางจากสถานีรถไฟ Kibuneguchi/Eizan Train เรื่อยไปจนถึงศาลเอก และศาลชั้นใน (Okuno-in) ของศาล Kifune-jinja ยูกิโนะชิตะะจะบานเรียงรายทั้งตามสองข้างทาง และตามซอกหินที่ใช้ทำกำแพงบ้านเรือนร้านค้าหรือบันไดศาล ดอกจิ๋วๆ สีขาวสดของมัน แม้จะไม่เด่นนัก แต่นำเอ็นดูไม่น้อย สมกับภาษาดอกไม้ของมันที่ว่า **“ความรักที่ซื่อสัตย์”**